

Iterum inquit Chryso. tentat diabolus obfistere prophetiæ, & volebant milites quosdam interficere, sed non permisit Centurio, vt Paulum serualet, adeò illum iam familiariter diligebat. Cæterum etiam per hoc alij Paulo grati facti sunt, propter quem non permisit eos occidi Centurio. Ita inquit Chryso. mihi videntur ex confesso mali fuisse, ita vt occidere illos vellent, sed non est factum, consilio impedito. Ex quo ostenditur quòd Paulo donati sunt, vt Pauli impleretur prophetia. Alij itaque in tabulis efferebantur, alij seipfis natabant, & sic omnes seruati sunt, & Pauli prophetia impleta est: in quo per salutem suam præter spem didicerunt quis esset Paulus. Si autem inquit Chryso. diceret quis quare non & nauim seruauit? Vt discant quale periculum euaserint, quia non totum fiebat humano adiutorio, sed manu Dei, quæ absque nauē seruauit.

CAPVT VIGESIMVM OCTAVVM.

Paulus cum socijs post naufragium à Barbaris humanè exceptus in insula Melita, à vipera sine læsione percussus, patrem Publij insulæ principis sanauit, plurimosque olios. Vbi post trimestre alteram nactus nauem Alexandrinam Romam venit, illicque Iudeis conuocatis appellationis causam exponens per biennium prædicare permixtus est, cum omni gaudio ab alijs exceptus.

ET cum euasissimus, tunc cognouimus quia Myrene insula vocabatur. Barbari verò præstabant non modicam humanitatem nobis. Accensa enim pyra reficiebant nos omnes, propter imbrem qui imminebat, & frigus. Cum congregasset autem Paulus sarmentorum aliquantam multitudinem, & imposuisset super ignem, vipera à calore cum processisset, inuasit manum eius. Vt verò viderunt Barbari pendentem bestiam de manu eius, ad inuicem dicebant: Vtique homicida est homo hic, qui cum euasit de mari, ultio

non sinit eum vivere. Et ille quidem excutiens bestiam in ignem, nihil mali passus est. At illi existimabant eum in tumorem conuertendum, & subito casurum, & mori. Diu autem illis expectantibus, & videntibus nihil mali in eo fieri, conuertentes se dicebant eum esse Deum.

Explorata cum studio libero insula, nouerunt eam vocari Mitylenem, secundum alios Melitena, secundum alios verò Militen, aut etiam Miletum: Græci verò hanc vocant Meliten, seu Melitam, nunc vulgò Maltam. Hæc est nunc à Rhodijs militibus possessa, quæ & Pauli naufragio satis nota, ferè medio pelago inter Lilybæum Siciliae promontorium, & Cercinnam Aphricæ insulam, quæ sinui magnarum Syrtium adiacet, ponitur cum oppido eiusdem nominis. Vnde scribit hic Lucas Paulum CHRISTI Apostolum Melitam venisse, naufragumque & vincum multa humanitate à Barbaris susceptum. Patet insula tota circuitu 60. millia: qua latior est passuum millia 12. continet: longa passuum millia 20. Nulla in toto Adriatico mari insula distat à continenti longius: distat verò à Sicilia 60. millibus. Hanc nostris temporibus apprime descripsit Ioan. Quintinus Heduus, inter nostræ tempestatis sanctissimorum canonum doctores eruditissimus, postquam totam insulam longis exercitationibus persuaferat, & obserauerat: cui oculato testi magis crediderim, quàm auritis decem. Hanc diuo Paulo dicit consecratam insulam Melitam, quem ibi quondam Deum credidit cuius mira quædam tota insula priuatim ac publicè religio est. Augustinus in ea templum, vbi nunc episcopi sedes, diuo Paulo dicatum est. Nec enim (Lucæ adducti, sicuti volunt annalibus) tenacius certiusve credunt indigenæ Petrum Romæ fuisse, quàm Paulum Melitæ, tam ex locis à Creta ad Melitam supra descriptis, quàm ex his quæ infra à Melita describit ad Romam. Propter vrbem spelunca est effossa introrsum rupe inquit, duabus intus aris, vbi cum vincus Paulum tres asseruatum menses referunt, insulanos interim varijs morbis & inimitatibus vexatos sanantem, & ad Christum sua prædicatione

Melita
vel
Malta.

catione vocantem. Huius autem insulæ colonos vocat hic Lucas Barbaros, non ex contemptu, sed hoc magis eos laudans, quòd tam benefici fuissent, trium scilicet mensium hospitium largiti. Paulus nec ociosus ignem socijs calefaciendis accensus, sarmenta sumpta posuit in ignem, sub quibus latens vipera apprehendit manum illius, à qua protinus resiliens, in ignem salijt, tanquam sibi ipsi pœnam infligens, quòd corpus nullo modo sibi conueniens petijisset ac oppugnasset. Hoc itaque intuiti Barbari, eum quoque qui certam mortem euaserat Deum esse ducebant, vt quibus moris erat omnem qui gloriosum opus præstaret, Deum existimare, quemadmodum etiam veteres deos nominabant, aut eos qui aliquid operarentur, quod vires ipsorum tuorumque coruorum excederet. Sic Deus quantus esset Paulus, statim declarauit, ita vt Deus crederetur, ex quo tamen à vulgo iudicatus est homicida. Vnde cogita quàm procliuēs & indiscreti sunt homines ad iniqua ferenda iudicia, & quàm sæpe fallantur. Expectabant igitur illi visa manu Pauli pendente vipera vt citò incenderetur, & caderet mortuus: videntes autem quia nil tale illi contigerat, nihil mali ei accidisset, mutata mente clamauerunt eum esse Deum. Vnde idem Dominus Quintinus: Insulam existimant coloni ab omni veneno liberam Pauli factò, & omnibus veneficis serpentibus esse immunem. Præterea inquit, vt hæc insula non solùm à Paulo diligij, sed ab eodem incolis & custodiri videatur, Melitæ nullum maleficum serpentis genus neque nascitur, neque nocet aliunde inuectum: sunt indigenæ quasi terrori serpentibus. Scorpiones dirum alibi animal, inter manus lasciuientium puerorum conspiciuntur innocui: quod Paulo viperam admorsò pendentem digito citra noxiam excutienti ferunt acceptum. Ex eo autem antro, quo trimestri hyemauit Paulus, nullo non die per aduenas lapidum frustra efringuntur, quibus serpentum & scorpionum ictibus tota Aphrica & Italia, Romæ etiam palàm sese mederi affirmant: plebs gratiam S. Pauli affirmat. Hæc ille.

In locis autem illis erant prœdia principis insule, nomine Publij, qui nos suscipiens, triduo benignè exhibuit. Contigit autem patrem Publij febribus & dysenteria vexatum iacere. Ad quem Paulus intrauit, & cum orasset & imposuisset ei manus, saluauit eum. Quo facto omnes qui in insula habebant infirmitates, accedebant & curabantur: qui etiam multis honoribus nos honorauerunt, & nauigantibus imposuerunt quæ necessaria erant.

Chrysofost. Ecce iterum alius hospitalis Publius & diues & abundantissimus, nihil de religione Christi sciens, sed ob solam calamitatem misertus illorum est, hospitioque benignè tractauit: cuius cum pater febrim ac dysenteriam vexaretur, oratione præmissa, hunc Paulus sanitati restituit, dignus cui benefieret. Ideo & pro susceptione & hospitio illam Paulus curationem retribuit. Quærit autem Beda, cur infidelem infirmum prece saluat, qui Timotheum Trophimumque fideles infirmos vnum curat, alterum relinquit? Nisi quod ille per miraculum foris sanandus erat, qui interius non vivebat: hoc autem non indigebant, qui intus salubriter vivebant. Sed & Pauli vulgata fama per insulam, cæteri qui in infirmitates habebant, accedebant, & sanabantur omnes: qui etiam gratiam agnoscentes, multis eum honoribus affecerunt: sed & illi soluenti, quæ ad nauigium tum illi, tum sociis necessaria erant, liberaliter exhibuerunt. Et ita à naufragio liberati non fuerunt vsquequaque neglecti, sed etiam propter Paulum liberali hospitio suscepti, & ad tres vsque menses aliti continuos, postquam Dei virtutem in Paulo esse multis signis & virtutibus agnouerunt, imò & ipsum esse Deum clamauerunt.

Post menses autem tres nauigauimus in nauis Alexandrina, quæ in insula hyemauerat: cui erat insigne Castorum. Et cum venissemus Syracusam, mansimus ibi triduo. Inde circumlegentes deuenimus Rhegium, & post unum diem stante Austro secunda die venimus Puteolos: ubi inuentis fratribus rogati sumus manere apud eos dies septem, & sic venimus Romam.

Perpetuò moris erat, inquit Oecu. nauibus potissimam

Ale.

Alexandrinis ad proram dextra ac sinistra huiusmodi esse picturas : in ea ergo naui depicti erant Castor & Pollux, qui à primogenito dicebantur Castores, qui Græcè dicti sunt *Διδάμοροι*, id est, Iouis filij. Ex quibus talem commenti sunt poetæ fabulam. Vnde Fulgentius fingit Iouem Leda Tyndari regis vxoris amore captum in cygnum fuisse mutatum, & cum Leda ita concubuisse, ex quo concubitu peperit ouum, vnde nati sunt tres,

Castor &
Pollux.

Castor, Pollux, & Helena. Addit Lyranus, quòd hi duo fratres audientes sororem suam Helenam à Troiano Paride raptam, infecuti sunt per mare, & orta tempestate nunquam comparuerunt, propterea Gentiles crediderunt illos immortales esse factos, vocantq; eos maris deos, & propter hoc illorum insigne habebat illa naus : hos insuper ad patrem ferunt in cælum transfatos, qui & signum constituunt Geminorum, tertium videlicet zodiaci signum. Vide Higinium, cæterosque si vis Astronomos, & si vacet, poetas : & Augustin. de ciuitate Dei, libr. 18. capi. 14. Iterum Bedam in Gloss. ordi. Gemini autem Castores Castor & Pollux sunt, quos ob id Gentiles in mari deos inuocant: quia in prodigijs nautarum si solæ stellæ in naui, vel antennis apparuerint, periculosi : si verò geminæ, prosperi cursus sunt nunciæ. Vecti igitur illa naui venerunt Syracusas, vbi tridudò manserunt. In littore Siciliæ ante omnes claritate insignes Syracusæ, verè claræ ob Pauli Apostoli memoriam, quem Lucas tradit è Melita Alexandria vectum naui, tridudò Syracusis egisse. Ea verò vrbs petenda erat in Melitam iactatis, & Siculum fretum circumueundum, donec Rhegium appelleretur : hinc autem Puteolos appulerunt, à puteorum frequentia dictum locum : ad quem Paulus cum à Rhegio soluisset, postridie aduenit, vbi repertis fratribus apud eos septē diebus remansit rogatus : & inde Romam tertio imperij Neronis anno peruenit.

Et inde cum audissent fratres, occurrerunt nobis usque ad Appij forum, ac tres tabernæ. Quos cum vidisset Paulus, gratus agens Deo, accepit fiduciam. Cum autem venissemus Romam, permissum est Paulo permanere sibi met

cum

cum custodiente se milite.

Notandum autem quòd non longè ab vrbe Roma oppidulum erat Appij forum dictum, per quod Roma proficiscentibus in Campaniam iter erat. Tres tabernæ autem proximæ Appij foro erant, iuxta quas Apostolus à Romanæ Ecclesiæ fratribus quibusdam, qui de eius aduentu nuncium acceperant, exceptus est, & vel catenis grauis à Centurione in ipsam urbem deductus est. Cui concessum est vt priuatim habitaret, addito milite à quo custodiretur. In eius autem susceptione tanta erat fratrum alacritas, vt nec turbarentur quòd Paulus esset in vinculis: nec paruum erat argumentum, quo minus admirabilis non haberetur, qui nec modò cum alijs vinctis secum adductis numeratur.

Post tertium autem diem conuocauit primos Iudæorum. Cumq̃ venissent, dicebat eis: Ego viri fratres, nihil aduersus legem faciens, aut morem paternum, vinculus ab Ierosolymis traditus sum in manus Romanorum. Qui cum interrogacionem de me habuissent, voluerunt me dimittere, eo quòd nulla esset causa mortis in me. Contradicentibus autem Iudeis, coactus sum appellare Cæsarem, non quasi gentem meam habens aliquid accusare. Propter hæc igitur causam rogavi vos videre, & alloqui. Propter spem enim Israël catena hac circumdatus sum.

Timens Paulus ne Iudæi qui eum Ierosolymis persecuti fuerant, misissent quosdam Romam, vel literas ad Iudæos qui Romæ erant, vt Paulum dolo occiderent, ideo per triduum sciscitatus est an vllæ laterent insidiæ: super quibus conscius factus, post triduum primores Iudæorum, qui Romam incolebant, conuocauit Oecumene. autem quærit vnde id manifestum Paulo esse potuerit. Nacti sumus inquit, inter veterum commentaria, quonam pacto sacerdotes, qui Ierosolymam inhabitabant, vnâ cum scribis ac senioribus literas exarauerint, quas ad dispersos in omnes Gentes Iudæos transfuserint, vbicunque dispersi essent, Christi doctrinam calumniantes tanquam à Deo alienam: admonuerunt autem per epistolas, ne eam susciperent. Atque id ipsum sanè

✠ Ifa. 18. a.

fanè videtur Ifaïæ propheta indicare, cum ait: ✠ Vt terræ cymbalo alarum, quæ est trans flumina Aethiopiæ, qui mittit in mare legatos, & in vasis papyri super aquas. Per quod significat inquit, quod vltra Aethiopum quoque regiones, ac nouissima terræ loca sonus malitiæ eorum qui Iudæam inhabitabant, per quædam velut volantia nauigia processerit: & eorum apostoli epistolas, papyraceas deferentes, & super aquas nauigâtes, mareq; ipsum implentes, vbiq; terrarum discurrebât, sermones de saluatore nostro calumniantes. Quorum nō ignarus Apostolus, voluit sibi ab insidijs cauere illorū: nō enim curæ illi erat quod eum accusaturi essent. Volebat siquidem & se & hostes à crimine liberare: se quidē, ne accusarent ipsum: illos verò, ne videatur totum esse negotium illorū. Verisimile enim erat ait Chrysof. percrebuisse famam, quod à Iudæis traditus esset, idque sufficiebat ad terrendum illos. Statim igitur hoc vrget, & pro seipso rationem reddit: Quoniam Romani testantur principes, quia ipsum dimittere voluerunt, nec eum contradicentibus Iudæis iustè dimittere potuerunt, opponentibus illis, vnde nullius criminis sibi conscius Cæsarem coactus est appellare. Sed nec inquit, appellare volui, quasi aliquid habeam quo gentem meam accusarem, vt saltem periculum effugiam, & vincula euadam. Propter vos enim hanc catenam patior, & illa hæctenus circumdatus sum, tantum abest vt hostili animo in vos sim affectus.

At illi dixerunt ad eum: Nos neq; literas accepimus de te à Iudæa, neq; adueniens aliquis fratrum nunciauit aut locutus est quid de te malum. Rogamus autem à te audire que sentis. Nam de secta hac notum est nobis, quia vbiq; ei contradicitur. Cum constituisset autem illi diem, venerunt ad eum in hospitium plurimi, quibus exponebat testificans regnum Dei, suadensq; eis de Iesu ex lege Moysi & prophetis, à mane vsque ad vesperam. Et quidam credebant his que dicebantur, quidam verò non credebant.

Iudæi igitur sic sermonem ingressi sunt, quasi prognatis rationem reddituri. Neq; inquit, per literas vel nuncios accepimus aliquid mali de te, tamen de te aliquid

aliquid audire volumus, quid de hac secta noua sentias, cum ubique ei contradicatur. Quibus nec statim respondit, quia forsitan nimis exiguum esset auditorium, sed diem statuit, in qua quaestioni esset satisfactorus. Stata igitur die cum frequentius adesset auditorium, cepit illis exponere Paulus, quod gratia praesertim Israelitarum, qui Romae degebant, illuc cum his vinculis aduenisset, ut illis Messiam tandiu expectatum apparuisse denuncia- ret: id quod multis testimonijs & argumentis tam Moy- si quam prophetarum ostendit, quibus regnum Dei ha- bendis toties promissum, iam iam inchoatum esse, nec alterum amplius expectandum esse Messiam. Hunc au- tem illum esse Iesum, totiens in lege promissum, atq; in prophetis repetitum. Quibus quidem rationibus alij cred- edant, alij vero non credebant.

Cumque inuicem non essent consentientes, discedebant, dicen- te Paulo unum verbum: Quia bene spiritus sanctus locutus est per Isaiam prophetam ad patres nostros, dicens: † Vade ad populum istum, & dic: Aure audietis, & non intelligen- tis, & videntes videbitis, & non perspicientis. Incrassatum est enim cor populi huius, & auribus grauius audiverunt, & oculos suos compresserunt, ne forte videant oculis, & auri- bus audiant, & corde intelligant, & conuertantur, & sa- nem eos. Notum ergo sit vobis, quoniam Gentibus missum est hoc salutare Dei, & ipsi audient. Et cum haec dixisset, exierunt ab eo Iudei, multam habentes inter se quaestionem.

† Isa. 6. c.
Matt. 13. b.
Mar. 14. b.
Luc. 8. b.
Ioan. 12. f.
Rom. 11. b.

Verum cum inter se discordes essent, ijs quae dixerat Paulus adiecit verbum Isaiae prophetae, quo spiritus sanctus illorum conditionem iandudum patribus annun- ciauerat: quod Paulus illis tanquam conuicium impro- perat, hoc malos conuicio perstringens, bonos vero confirmans. In hoc autem verbo praedicitur Iudaeorum caecitas & obduratio, tam patribus, quam filijs & nepo- tibus irroganda. Dicit igitur Isaias: Aure audietis pro- phetias de captiuitatibus & calamitatibus vestris, & eas quae sunt de Messia nec vos nec filij aut nepotes vestri praescelerum immanitate credetis, nec dictis peritorum assentietis. Rationem vero subdit: quoniam incrassatum est

est cor populi huius, id est, pinguedine obducetur & extinguetur mens eorum : auribus enim iniquissimis audient prophetias & leges meas, & non aduertent, oculos compiment, nequando videant, & reuertatur ad me, & condonem illis peccata sua. Hanc autoritatem plus satis exposuimus supra in Euangelistis. Concludens autem aduersus eos, inquit: Notum ergo sit vobis: Apostoli enim Dei iussu & ordinatione Gentibus euangeliū prædicauerunt, Iudæis illud repellentibus & contradicentibus, vti supra 13. Paulus & Barnabas illis discēdētes dixerunt: ✠ Vobis oportebat primū loqui verbū Dei : sed quoniam repellitis illud, & indignos vos iudicatis æternæ vitæ, ecce conuertimur ad Gætes, sic enim præcepit nobis Dominus. Nam salutem hanc præsertim vobis promissam Mesiæ Dominus ad vos miserat: quoniā verò nec illam curastis, nec vos ad eam suscipiendā præparastis, dabit Dominus eā Gentibus, quæ se præparant ad eam suscipiendam, ne frustra illam miserit Dominus.

✠ Sup.
13. g.

Mansit autem biennio toto in suo conductu, & suscipiebat omnes qui ingrediebantur ad eum, prædicans regnum Dei, & docens quæ sunt de Domino Iesu Christo cum omni fiducia, sine prohibitione.

Libertatem verbi narrat ampliorem in Italia, quàm in Iudæa, utpote quia Paulus prohibitus est etiam vsq; ad vincula & proximè mortem, Romæ verò nemine prohibente Dei verbum cum omni libertate prædicans per totum biennium, per quod illi cōcessum est, vt priuatim habitaret cum custode milite in humili hospitio, & ingredientibus regnum Dei nemine prohibente prædicaret, sed & Asiæ atque Europæ Ecclesias roboraret, quas ipse prius instituisset, aut sui cooperatores consolaretur, missis epistolis, vt gregem Domini dudum illis cōmissum ipsi custodirent, non vt solis illis, sed & toti consuleret posteritati. Non enim ferrei compedes, non custodia, non carcer Euangelicum nuncium Dei spiritu plenum remorantur, quin perditus & pernox iniunctum sibi ministerij munus summa fiducia fuerit executus. Scripsit enim ex Vrbe ad Galatas, Philippenses, Ephesios, Hebræos, & Colossenses: sed & ad Timotheū secundam,

& Phi-

& Philemonem. Ad Romanos è Corintho scripsit, ad Corinthios verò vtranq; ex Philippis; ad Thessalonicenses vtranq; scripsit Athenis: primam autè ad Timotheum Laodiceæ prius scripserat. Ad Titum verò ex Nicopoli Macedoniae scripsit. Et hæc sunt tēpora quæ Lucam scripsisse reperimus. Post illud autè bienniū scribit Eusebius Paulum conciliasse sibi Neronem, & rursum profectū esse ad prædicationis officium, & post decennium rediisse Romā, vbi & martyrio cōsummatum est, vbi Nero ad extremum infaniæ peruenisset. Siquidem inquit Oecume. accersito Paulo anno à passio Christi tricesimo sexto, sui verò imperij tertio decimo & vltimo, ipsum ad martyrium adegit, capite gladio amputato. Sunt itaque à 19. Tiberij anno, secundo verò à Christo passio, cum conuersus Paulus euangelium prædicare cepit, vsque ad 22. eiusdem Tiberij, anni quatuor: & anni Caij similiter quatuor: rursus anni Claudij 14. quem infecutus Nero tertio decimo sui principatus anno Apostolum interemit. Est igitur omne tempus prioris Pauli prædicationis vnus & viginti anni: & alij duo anni, quo in carcere Cæsareæ egit. Ad hos rursus duos priores anni Romæ transacti, & nouissimi decem anni, ita vt ab eius vocatione ad mortem vsque ipsius sint anni triginta quinque, qui vltimo inquit Beda, Neronis anno retētus ab eo martyrio coronatus est. Superaddit vnum annum Rabanus. Sciendum verò inquit, nondum roborato Neronis imperio ab eo Paulum dimissum esse, vt Euangelium in occidente prædicaret, cuius permissionis tempus decennium fuisse putatur, quando biennij illius finis in 37. anno post passionem Domini, id est, Neronis quarti completionem, incurrit 37. anno passionis Domini, id est, Neronis 14. Petrus & Paulus martyrio coronati sunt. Qui Nero 13. annis 7. mēsis, & 28. diebus imperasse dicitur: vnde si in fine eius imperij cæsi sunt, non dubium quin quarto decimo eius imperij anno Veruntamen Eusebius Ecclesiast. hist. lib. 2. cap. 25. dicit Petrum & Paulū 13. Neronis anno martyrio coronatos, & sic 36. à passione Christi, & penultimo Neronis anno. Nam vt inquit, apertum se Nero hostem diuinitatis pietatisque professus est, ipsorum prius

CAP. XXVIII. IN ACTVS

prius Apostolorum (quippe qui duces & signiferi erant in populo Dei) expetit neces, & Paulum quidem capite in ipsa vrbe Roma, Petrum verò crucis patibulo condemnat. Hoc autè sub fine 13. anni Neronis, & principio 14. patet fuisse impletum. Nam vt inquit Epiphanius de vita Pauli: Post passionem Domini vicefimo quinto anno, id est, secundo Neronis, eo tempore quo Festus procurator Iudææ successit Felici, Romam victus mittitur, & biennium in libera manens custodia aduersus Iudæos de aduentu Christi quotidie disputauit. Sciendum autem in prima satisfactione necdum Neronis imperio roborato, nec in tanta erumpente scelera, quanta de eo narrant historia, Paulum à Nerone dimissum, vt Euangelium Christi in occidentis quoque partibus prædicaret, sicut ipse scribit in secunda epistola ad Timotheum: eo tempore quo & passus est, de vinculis dictat epistolam 2. Timoth. 4. ✠ In prima mea defensione nemo mihi affuit, sed omnes me dereliquerunt, non illis imputetur. Dominus autem mihi assistit, & confortauit me, vt per me prædicatio impleatur, & audiant omnes gentes, & liberatus sum de ore leonis. Liberauit me Dominus ab omni opere malo, & saluum faciet in regnum suum cœleste: quòd scilicet præsens sibi sentiret imminere martyrium. In eadem enim præmiserat epistola: Ego enim iam delibor, & tempus resolutionis meæ instat. Horum autem testimonium quærere extrinsecus superfluum puto, cum rem gestam insignia vsque in hodiernum diem & splendidissima illius monumenta testentur. Ex probatissimis namq; scriptoribus liquet Paulum decimoquarto Neronis anno eodè die, quo Petrus Romæ, pro Christo capite truncatum, & in via Ostiensi sepultum anno post Christi passionem tricesimoseptimo, etsi nondum completo. De eo autem & Petro inquit Euseb. vbi suprâ, scribit Caius quidam scriptor antiquus, qui cum Zepherino episcopo Romano aduersum proculum quendam Cataphrygam disputans, hæc de Apostolorum commemorat locis: Ego inquit, habeo trophæa Apostolorum, quæ ostendam. Si enim procedas via regali, quæ ad Vaticanum ducit, aut Ostiensi, inuenies trophæa defixa, quibus ex vtraq; parte statutus Romana

✠ 2. Tim.
4. c.

mana communitur Ecclesia. Quòd autem eodem tempore passi sint, Corinthiorù episcopus Dionysius, cum in vrbe positus esset, & de scripturis disputaret, hoc dixit: Sed & vos commotione habentes à Petro & Paulo, plantationem Romanæ & Corinthiorum Ecclesiæ coniunxistis. Ambo etenim simul aduentantes, & in nostra Corinthiorum Ecclesia docuerunt, & per omnem Italiam: atque in hac vrbe simul docentes etiam martyrio pariter vno eodemq; tempore coronati sunt. Nam vt inquit Epiphanius, Petrus princeps Apostolorù post Episcopatum Antiochenfis Ecclesiæ prædicationem dispersionis eorum qui de circumcisione crediderant in Ponto, Galatia, Cappadocia, Asia & Bithynia, secundo Claudij anno, ad expugnandum Simonem magum Romanam pergit, ibiq; vngtinquē annis cathedram sacerdotalem tenuit, vsque ad vltimum Neronis annum, id est, decimumquartum, à quo & affixus cruci martyrio coronatus est, capite ad terram verso, & in sublime pedibus eleuatis, asserens se indignum, vt sic crucifigeretur, vt Dominus suus. De Paulo autem plurima idem Euseb. eod. lib. cap. 22. quòd non eo tempore, quo Pauli actus in vrbe Roma conclusit Lucas, martyrio perfunctus est Paulus. Potuit enim inquit, fieri, vt in initijs suis adhuc leuior esset Nero, & defensionem Pauli pro nostro dogmate non aspernanter acciperet: processu verò temporis cum cæteris malis aucta sit eius etiam in Apostolos sæuitiæ rabies. Interea tamen Paulus biennio in vrbe Roma positus, verbum Dei prædicabat nemine prohibente: quem tamen affuisse sibi, & defendisse se apud Neronem, & rursus profectum esse ad prædicationis officium, sermo confirmat. & post hoc denuò redijisse ad supradictam vrbem, vbi & martyrio consummatus est. De quo & Petro Chrysof. in Genes. homil. 46. Paulus inquit, & Petrus, nonne ille quidem capite trûcatus, hic autem modo contrario quàm Dominus crucifixus ita hac vita excessit? Nonne propter hoc magis in toto mundo celebrantur & prædicantur? Atq; ex Niceno concilio pauca addere non indignum duxi. Adhibita enim est etiam Petro societas in eadem Romana vrbe beatissimi Apostoli Pauli vasis electionis, qui vno die, vnoq;

CAP. XXVIII. IN ACTVS

tempore gloriosa morte cum Petro sub principe Nerone agonizans coronatus est, & ambo pariter Ecclesiã sanctam Romanã Christo Domino consecrauerunt, alijsq; omnibus vrbibus in vniuerso mundo sua præsentia atq; venerando triumpho prætulerunt. Prima ergo sedes cœlesti beneficio Romanã Ecclesiã, quam beatissimi Apostoli Petrus & Paulus suo martyrio dedicauerunt. Et rursum Chrys. homil. 2. in Epistolã ad Roma. Par enim erat inquit, Paulũ qui disputaturus esset cum tãta ciuitate, & ea impietatis tyrannide oppressã, tentationum agmen, ac veluti grandinem perferre, rem tantis periculis obnoxia suscipere, peregrinationem maritimam, tentationes, insidias, & defectiones a quo subire animo. Itaque & imbi mortuus est, imperatoris iussu capite truncatus. Quod igitur erga illos Paulus dũ viueret ad eò beneuolus fuit, ad eò illos amauit, corã disseruit, & postremò apud eos vitam finiuit. Vnde & ciuitas ista hinc facta est insignis, plus quã à reliquis omnibus. Sed & Tertullianus Apostolis quasi contemporaneus non ignorauit quod neoterici ignorare omnibus viribus cupiunt. Valdensiũ imitatores, qui nec erubescunt negare quod tanti & tam antiqui doctores iureiurando astruunt. Hic autem De præscriptio. aduersus hæret. lib. Si autem inquit, Italiã adiaces, habes Romanam vrbem, vnde nobis quoq; auctoritas præsto est statuta. Fœlix Ecclesiã, cui totam doctrinã Apostoli cum sanguine suo perfuderunt: vbi Petrus passioni Dominicæ adæquatur, vbi Paulus Ioannis exitu coronatur, vbi Apostolus Ioannes postea quã in oleum igneum demersus nihil passus est, in insulam relegatur. Eadem ferè verba scribit beatus Ignatius Apostolorum discipulus ad Phitippes. Quid inquit, quod Petrus crucifixus est, Paulus & Iacobus gladijs obtruncati sunt, Ioannes in Pathmon relegatus est: quã si per singula enarrare tentauero, prius me deficiet dies. Hæc autem tanta dixerim propter imminentes Valdensem & eorum sequacium Lutheranorum, qui nec indignũ ducunt Romanum pontificem Petri & Pauli successorem Christianã præfectum Ecclesiã negare, & totius monarchiæ Ecclesiasticæ caput esse, tanquam nulli capiti in terris subiici volentes. Quæ etsi à plerisq; tantis rationibus

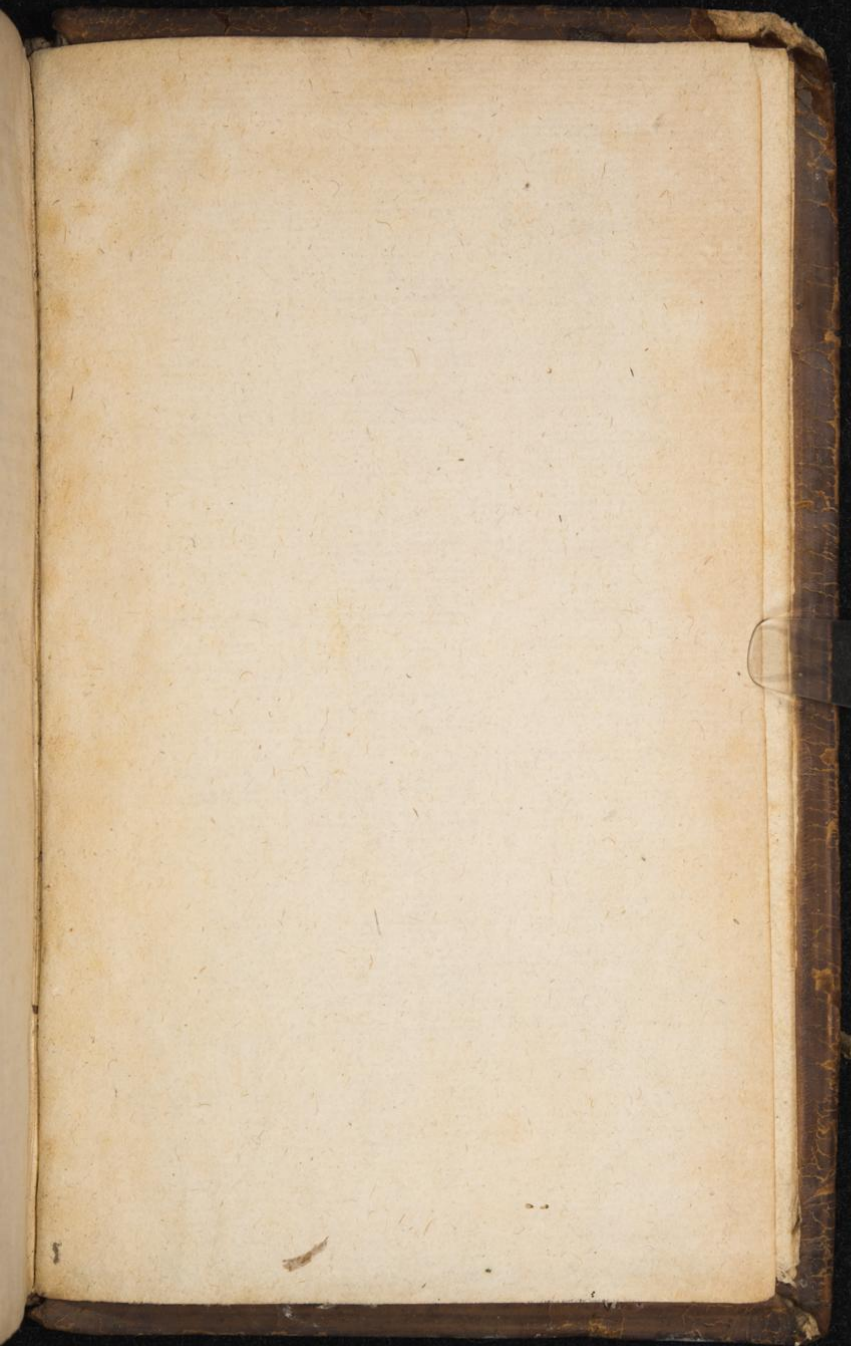
nibus expugnata sint, hæc tam pauca sufficiant. Multi enim nostris temporibus de primatu Petri exactius disputauerunt, vt vix supersit quæ scribi queant, an Petrus Romæ fuerit, qui prius in Iudæa per duodecim vel amplius annos remanserit, & iterum Antiochiæ septem annis, quæ si simul iunxeris, plures habueris annos quàm trigintaseptem, iunctis viginti quinque, quibus fertur Romæ sedisse. Nam si duodecim iunxeris septem, habebis decem & nouem, quibus si viginti quinque, addideris, resultabunt quadragintaquatuor. Hæc autem facile solues, si quæ superius diximus consideraueris. Quamuis enim Petrus Ierosolymitano concilio circa 12. à passione Christi annum interfuisse dicatur, non repugnat ipsum tunc Antiochiæ sedisse, hinc Ierosolymam migrasse, & ibidem in concilio sedisse, & hinc Romam petiisse. Quid etiam Paulus per duodecim annos Romæ fecerit, cum dicatur Romam aduentasse secundo Neronis anno, & biennio sub custodia fuisse, nempe per decem annos, hæc paucis ex Eusebio supra soluimus: quia prius Paulus totam Italiam prædicando peragrasset dicitur, & hinc succrescente Neronis malitia reuocatus, & in ultimo Neronis anno ibidem capite truncatus.

De cuius morte plurima ex Chrysostomo de laudibus Pauli afferre possemus, quæ ibidem ampliora videbis.

FINIS INTERPRETATIONVM
 QUATVOR EVANGELIORVM
 & actuum Apostolorum.

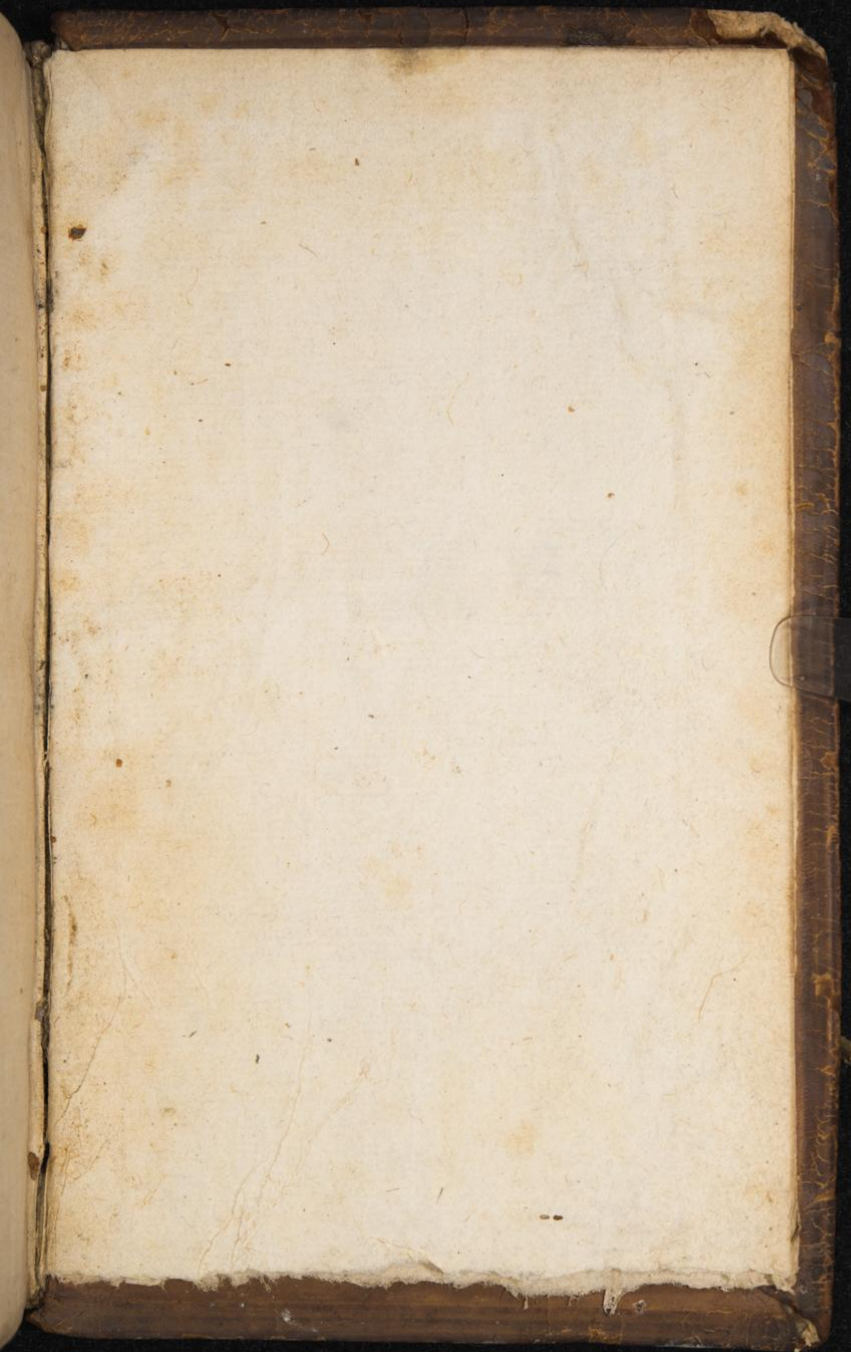
Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in several paragraphs and appears to be a formal document or letter.

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page, possibly a signature or a closing section.

475

ant. Multi e-
xactius dispu
nt, an Petrus
ecim vel am-
æ septem an-
annos quàm
us fertur Ro-
tem, habebis
ddideris, re-
facilè solves,
Quamvis enim
. à passione
pugnat ipsum
n migrasse, &
petijffe. Quid
e fecerit, cum
onis anno, &
decem annos,
uia prius Pau-
dicatur, & hinc
s, & in vlti-
runcatus.

ryfo-
tre

IONVM
IO-